

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

"Maiores cum sapienter"

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

M. VITRUVII
DE ARCHITECTURA,

LIBER SEPTIMVS.

MAIORES CVM SAPIENTER, TVM
etiam utiliter instituerunt per commentariorum re-
lationes, cogitata tradere posteris: uti ea non inte-
rissent, sed singulis etatibus crescentia uoluminibus
edita, gradatim perueniret uetustatibus ad sum-
mam doctrinarum subtilitatem. Itaq; nō mediocres,

sed infinite sunt his agendæ gratiæ, quod non inuidiose silentes prætermi-
serunt: sed omnium generum sensus conscriptionibus memoriæ traden-
dos curauerunt. Namq; si non ita fecissent, nō potuissimus scire, quæ res
in Troia fuissent gestæ, nec quid Thales, Democritus, Anaxagoras, Xeno-
phanes, reliquiq; Physici sensissent de rerum natura, quasq; Socrates, Pla-
to, Aristoteles, Zenon, Epicurus, alijq; Philosophi hominibus agendæ ui-
tæ terminationes finiuisent: seu Cræsus, Alexander, Darius cæteri-
q; reges, quas res, aut quibus rationibus gessissent, fuissent notæ: nisi maiores
preceptourum comparationibus omnium memoriæ ad posteritatem com-
mentarijs extulissent. Itaq; quemadmodum his gratiæ sunt agendæ, sic con-
tra, qui eorum scripta furantes, pro suis prædicant, sunt uituperandi:
quiq; nō proprijs cogitationibus nituntur scriptorum, sed inuidis mori-
bus aliena uiolantes gloriantur, non modo sunt reprehendendi, sed etiam
quia impio more uixerunt, poena condemnandi. Nec tamen hæres non
uindictæ curiosius ab antiquis esse memorantur, quorū exitus iudiciorū
qui fuerint non est alienum, quemadmodum sint nobis traditi, explicare.
Reges Attalici magnis philologiæ dulcedinibus inducti, cum egregiam bi-
bliothecam, Pergami ad communē delectationē instituisent. Tunc item
Ptolemæus infinito zelo cupiditatisq; incitatus studio, non minoribus in-
dustrijs ad eundem modum contenderat Alexandria comparare. Cum au-
tem summa diligentiâ perfecisset, non putauit, id satis esse, nisi propagatio-
nibus in seminando curaret augendam. Itaq; Musis & Apollini ludos
dedicauit, & quemadmodum Athletarum, sic communium scriptorum

Reges At-
talici.
Ptolemæ-
us.

X 2 uicto

etur, et ab
a coniu-
tientur to
gestionis.

ueatur in-
mutadis,
at uiciosa,
ibus ratio
expofuit.
itecti po-
m nascun-
i est pote-
edificare.
d est fabri
opus per-
um subtili-
oportioni-
rchitecti.
is patiatu-
itecti, quod
discrimen,
fir: archite-
uenuitate,
es priuatis
mapertissi-
t elegantes

VITR

uictoribus premia et honores constituit. His ita institutis, cum ludi adessent, iudices literati, qui ea probarent erant legendi. Rex cum iam ex cuius tate sex lectos habuisset, nec tam cito septimum idoneum inueniret, retulit ad eos qui supra bibliothecam fuerant, & quæ sicut, si quæ nouissent ad id expeditum. Tunc ei dixerunt esse quendam Aristophanem, qui summo studio summaq; diligentia quotidie omnes libros ex ordine perlegeret. Itaq; in conuentu ludorum cum secretæ sedes iudicibus essent distributæ, cum cæteris Aristophanes citatus, quemadmodum fuerat locus ei designatus sedit. Primo Poetarum ordine ad certationem inducto cum recitaretur scripta, populus cunctus significando monebat iudices quod probarent. Itaq; cū ab singulis sententiæ sunt rogatæ, sex una dixerunt. Et quæ maxime animaduertunt multitudini placuisse, ei primū premium, in sequenti secundum tribuerunt. Aristophanes uero cum ab eo sententiæ rogaretur, eum primum pronunciarī iussit, qui minime populo placuisset. Cum autem rex & uniuersi uehementer indignarentur, surrexit, & rogando impetrauit, ut pateretur se dicere. Itaq; silentio factō docuit unum ex his eum esse poetam, ceteros aliena recitauisse. Oportere autem iudicantes non furta, sed scripta probare. Admirante populo, & rege dubitante, fretus memoria ē certis armarijs infinita uolumina eduxit, & ea cum recitatis conferendo coegit ipsos furatos de se confiteri. Itaq; Rex iussit cum his agi furti, condemnatosq; cum ignominia dimisit. Aristophanem uero amplissimis muneribus ornauit, & supra bibliothecam constituit. In sequentibus annis à Macedonia Zoilus, qui adoptauit cognomen, ut Homeromastix uocaretur Alexandriam uenit, suaq; scripta contra Iliadem & Odissiam comparata regi recitauit. Ptolemæus uero cum animaduertisset poetarum parētem, philologiæq; omnis ducem abseniē uexari, & cuius ab cunctis gentibus scripta suspicerentur, ab eo uituperari, indignatus nullum ei dedit responsum. Zoilus autem cum diutius in regno fuisset inopia pressus, summisit ad regem postulans, ut aliquid sibi tribueretur. Rex uero respondiisse dicitur, Homerum qui ante annos mille deceisset, æuo perpetuo multa millia hominū pascere. Item debere qui meliori ingenio se profiteretur, nō modo se unum, sed etiam plures alere posse. Et ad summam mors eius, ut paricidij damnati, uarie memoratur. Alij eum scripserunt à Philadelpho esse in cruce fixum, nonnulli in eum lapides.

Zoilus Ho-
meroma-
stix.

tuuit. In sequentibus annis à Macedonia Zoilus, qui adoptauit cognomen, ut Homeromastix uocaretur Alexandriam uenit, suaq; scripta contra Iliadem & Odissiam comparata regi recitauit. Ptolemæus uero cum animaduertisset poetarum parētem, philologiæq; omnis ducem abseniē uexari, & cuius ab cunctis gentibus scripta suspicerentur, ab eo uituperari, indignatus nullum ei dedit responsum. Zoilus autem cum diutius in regno fuisset inopia pressus, summisit ad regem postulans, ut aliquid sibi tribueretur. Rex uero respondiisse dicitur, Homerum qui ante annos mille deceisset, æuo perpetuo multa millia hominū pascere. Item debere qui meliori ingenio se profiteretur, nō modo se unum, sed etiam plures alere posse. Et ad summam mors eius, ut paricidij damnati, uarie memoratur. Alij eum scripserunt à Philadelpho esse in cruce fixum, nonnulli in eum lapides.

lapides esse coniectos, alij Smyrnæ uiuum in pyram coniectum, quorum
 utrum ei acciderit merenti digna constitit pœna. Non enim aliter uidetur
 promereri, qui citat eos, quorum responsum quid senserint scribentes, nō
 potest coram indicari. Ego uero Cæsar, neq; alienis indicibus mutatis,
 interposito nomine meo id profero corpus, neq; ullius cogitata uituperās,
 institui ex eo me approbare. Sed omnibus scriptoribus infinitas ago gra-
 tias, quod egregijs ingeniorum solertijs ex æuo collatis, abundātes alijs
 alio genere copias præparauerūt. Vnde nos uti fontibus haurientes aquā,
 & ad propria propofita traducentes, foecundiores, et expeditiores habe-
 mus ad scribendum facultates: talibusq; confidentes autoribus audemus
 institutiones nouas comparare. Igitur tales ingressus eorum habens, quos
 ad propofiti mei rationes animaduerti præparatas, inde sumendo pro-
 gredi cœpi. Namq; primum Agatharchus Athenis Aeschulo docente, tra-
 goediam scenam fecit, & de ea commentarium reliquit. Ex eo moniti De-
 mocritus, & Anaxagoras de eadem re scripserunt, quemadmodum oportet
 ad aciem oculorum radiorumq; extensionem, certo loco centro con-
 stituto, ad lineas ratione naturali respondere, uti de incerta re certæ ima-
 gines ædificiorum in scenarum picturis redderent speciem: & quæ in di-
 rectis planisq; frontibus sint figuratæ, alia abscedentia, alia prominentia
 esse uideantur. Postea Silenus de symmetrijs Doricorum edidit uolumē.
 De æde Iunonis, quæ est Sami Dorica Theodoricus, Ionica Ephesi, quæ
 est Dianæ Ctesiphō et Metagēes. De sãno Mineruæ, quod est Priene Io-
 nicum, Phileos. Item de æde Mineruæ Dorica, quæ est Athenis in arce,
 Ictinus & Carpion. Theodorus Phocæus de Tholo, qui est Delphis. Phi-
 lo de ædium sacrarū symmetrijs, & de armamētario quod fuerat Pyra-
 ei portu. Hermogenes de æde Dianæ Ionia, quæ est Magnesiæ Pseudodi-
 pteros, & liberi patris Teo monopteros. Item Argelius de symmetrijs
 Corinthijs, & Ionico Trallibus Esculapio, quod etiam ipse sua manu dici-
 tur fecisse. De Mausoleo Satyrus & Phyteus: quibus uere felicitas sum-
 mum maximumq; contulit munus. Quorum enim artes æuo perpetuo no-
 bilissimas laudes, & sempiterno flores habere iudicantur, et cogitatis
 egregias operas præstiterunt. Namq; singulis frontibus singuli artifices
 sumpserunt certatim partes ad ornandū & probandū, Leochares, Brya-
 xes, Scopas, Praxiteles. Nonnulli etiam putant Thimotheū, quorum ar-

tis eminentia excellentia cogit ad septem spectaculorum eius operis per-
 uenire famam. Præterea minus nobiles multi præcepta Symmetriarum con-
 scripserunt, ut Nexaris, Theocydes, Demophilos, Pollis, Leonides, Sila-
 nion, Melampus, Sarnacus, Eupranor. Non minus de machinationibus
 uti Cliades, Architas, Archimedes, Ctesibios, Nymphodorus, Philo By-
 zantæus, Diphilos, Charidas, Polyidos, Phytos, Agesistratos. Quorum
 ex commentarijs quæ utilia esse in his rebus animaduerti, collecta in unum
 coegi corpus, & ideo maxime, quod animaduerti in ea re ab Græcis uo-
 lumina plura edita, ab nostris oppido quàm pauca. Fuffitius enim mi-
 rum de his rebus primus instituit ædere uolumen. Item Terentius Var-
 ro de nouem disciplinis, unum de architectura. Publ. Septimius duo. Am-
 plius uero in id genus scripturæ adhuc nemo incubuisse uidetur, cum fuis-
 sent & antiqui ciues magni architecti, qui potuissent non minus eleganter
 scripta comparare. Namq; Athenis Antistates, & Calleschros, & An-
 timachides, & Porinos architecti, Pisistrato ædem Ioui olympio facienti,
 fundamēta constituerunt. Post mortē autē eius propter interpellationem
 Reipu. incepta reliquerunt. Itaq; circiter annis ducētis post, Antiochus
 rex cum in id opus impensam esset pollicitus, cellæ magnitudinem, & co-
 lumnarum circa dipterōn collocationem, epistylorum, & ceterorum or-
 namentorum ad Symmetriarum distributionem, magna solertia sciētiaq;
 summa, cuius Romanus Cossutius nobiliter est architectatus. Id autē opus
 non modo uulgo, sed etiam in paucis à magnificentia nominatur. Nam
 quatuor locis sunt ædium sacrarum marmoreis operibus ornata disposi-
 tiones, è quibus propriae de his nominationes clarissima fama nominatur.
 Quorum excellentiæ prudentesq; cogitationum apparatus suspectus ha-
 bent in deorum sesimonio. Primumq; ædes Ephesi Dianæ Ionico genere
 ab Ctesiphonte Gnosio, & filio eius Metagene est instituta, quam postea
 Demetrius ipsius Dianæ seruus, & Peonius Ephesus dicuntur perfecisse.
 Mileti Apollini item Ionice Symmetrijs idē Peonius Daphnisq; Milesi-
 us instituerunt. Eleusina Cereris & Proserpinæ cellam immani magnitu-
 dine Iænis Dorico more, sine exterioribus columnis ad laxamentum
 usus sacrificiorum pertexit. Eam autem postea, cum Demetrius Phalere-
 us Athenis rerum potiretur, Philon ante templum in fronte columnis cō-
 stitutus prostylon fecit. Ita aucto uestibulo laxamentum iniantibus ope-
 riq; sum-

Cossutius
 Romanus.

riq; summam adiecit auctoritatem. In Asty uero Iouem Olympiū amplo modulorum comparatu, Corinthijs Symmetrijs & proportionibus (uti supra scriptum est) architectandum Cossutius suscepisse memoratur. Cuius commentarium nullum est inuētum, nec tamen à Cossutio solum de his rebus scripta sunt desideranda, sed etiam à .C. Mutio, qui magna scientia confusus ædes Honoris & Virtutis, Marianæ cellæ, columnarum et epistyliorum symmetrias leguimis artis institutis perfecit. Id uero si marmorcum fuisset, ut haberet, quemadmodum ab arte subtilitatem, sic à magnificentiâ & impensis auctoritatem, in primis & summis operibus nominaretur. Cū ergo & antiqui nostri inueniantur non minus quàm Græci fuisse magni architecti, & nostræ memoriæ satis multi, & ex his pauci præcepta edidissent, non putauī silendum, sed disposite singulis uoluminibus de singulis exponendum. Itaq; quoniam sexto uolumine priuatorum ædificiorum rationes perscripsi, in hoc qui septimum tenet numerum, de expolitionibus, quibus rationibus & uenustatem & firmitatem habere possint, exponam.

DE RUDERATIONE. CAPVT I.

PRIMUM QVE incipiam de ruderatione, quæ principia tenet expolitionum, uti curiosius summūq; prouidentia solidationis ratio habebatur. Et si plano pede erit ruder adum, queratur solum si sit perpetuo solidum, & ita exæquetur & inducatur cum statumine rudus: si aut omnis, aut ex parte, congestitius locus fuerit, fistulationibus cū magna cura solidetur. In contignationibus uero diligenter est animaduertendum, ne quis paries, qui non exeat ad summum sit extructus sub pauimentum, sed potius relaxatus supra se pendētem habeat coaxationem. Cū enim solidus exit, contignationibus are scentibus, aut pandatione fidētibus, permanente structuræ soliditate, dextra ac sinistra secundum se faciūt in pauimentis necessario rimas. Item danda est opera, ne commisceantur axes esculini quernis, quod querni simul humorem perceperunt, se torquētes rimas faciunt in pauimentis. Sin autem esculus non erit, & necessitas coegerit propter inopiam uti quernis, sic uidetur esse faciendum, ut secētur tenuiores, quo minus enim ualuerint, eo facilius clauis fixi continebūtur. Deinde in
singulis